

Kinderen aan het werk

Infoboekje bij de rondleiding
en de workshop

V.U.: Filip Baeyens - Grote Markt 1 - Sint-Niklaas

Inhoudstafel:

Pagina 1	Kinderarbeid vandaag de dag
Pagina 3	Dienstboekje
Pagina 5	Jef van de spinnerij
Pagina 8	Louis werkt op de boerderij
Pagina 10	Anna werkt thuis
Pagina 12	Marthe, een kamermeisje
Pagina 15	Hortence, dochter van een rijke fabriekseigenaar
Pagina 18	Werkgeversverklaring
Pagina 19	Wat is UNICEF?
Pagina 20	Hoe zijn de Kinderrechten ontstaan?
Pagina 22	Kinderrechten
Pagina 23	De 3 P's van het kinderrechtenverdrag
Pagina 24	Een aantal kinderrechten
Pagina 26	Kan ik nu altijd doen wat ik zelf wil?
Pagina 27	Moeilijke woorden / woordverklaring
Pagina 31	Meer info?
Pagina 32	Bronnen

Kinderarbeid vandaag de dag

Tegenwoordig woont bijna de helft van de 'kind-arbeiders' in ontwikkelingslanden.

In Afrika moeten bijna 72 miljoen kinderen werken, dat is 1 op 5 kinderen!

In het deel van Afrika dat onder de Sahara ligt, is het aantal kind-arbeiders tussen 2012 en 2016 zelfs toegenomen met 22,4%.

Azië en de Pacific (Stille Oceaan gebied) tellen ruim 62 miljoen kind-arbeiders, wat neerkomt op 1 op 14 kinderen.

Van de 152 miljoen kind-arbeiders zijn 88 miljoen jongens en 64 miljoen meisjes.

De meeste kinderen worden als arbeider ingezet in de landbouw (agrarische sector), namelijk 108 miljoen kinderen.

26 miljoen kinderen moeten werken in de dienstverlening en 18 miljoen in de industrie.

Seksueel misbruik, ronselen van kindsoldaten door gewapende groepen en drugshandel worden gezien als de ergste vormen van kinderarbeid.

Ook de kleding- en textielindustrie in Bangladesh, China, Indië ... en de mijnbouw (koper-, goud- en mineralenontginning) scoren hoog als het gaat om het inzetten van kinderen, evenals het onbetaald huishoudelijk werk door meisjes en kinderen die werken op koffieplantages of vuilnisbelten.

Dit alles heeft veel schadelijke gevolgen voor het kind: vervuiling van de leefomgeving, tekort aan water, sociale onrust en conflicten, gedwongen verhuizingen, gezondheidsrisico's, schoolverzuim...

Identiteitsgegevens

België
Provincie
Oost-Vlaanderen

Dienstboekje
Gemeente
Sint-Niklaas

Nr .....Naam .....

Geboren te .....

Provincie .....

Den .....

Lengte: één meter ... centimeter

Haar .....

Wenkbrauwen .....

Voorhoofd .....

Ogen .....

Neus .....

Mond .....

Kin .....

Werkman .....

Werkboekje uitgereikt te .....20.....

De ondergetekende verklaart dat .....

voor hem in kwaliteit van .....

de rondleiding “Kinderen aan het werk” zal volgen.

Jef van de spinnerij

Ha, dag! Ben jij de nieuwe?

Wat heb je bij om te eten? Hetzelfde als deze morgen?

Weeral bruin roggebrood?

Vanavond krijg ik nog wat karnemelkse pap en aardappelen met uien. Zondag misschien wel wat vlees zegt ons ma, want dan is het kermis.

Ik ben Jef trouwens. Ik ben 10 jaar. Dat zal niet veel verschil maken met jouw leeftijd zeker?

Valt niet mee hé, zo uwen eersten dag?

Ik werk hier al 2 jaar en verdien mijn boterham aan de bobijnmachine. Ik zal je wel laten zien wat je moet doen. Het is niet moeilijk hoor, maar je moet wel snel zijn of je krijgt het aan de stok met Charel, de spinner.

Volle bobijnen eraf en vlug nieuwe erop, anders kunnen ze niet doorspinnen.

Hard werken is het wel, bijna elke dag 11 uur. In de winter werken we van zonsopgang tot 10 uur 's avonds. In de zomer van 5 uur 's morgens tot 8 uur 's avonds.

Op maandag werken we maar 9 en een half uur hé, dan is het 'drink-dag'. Dan mag ik soms met vader een pint gaan pakken.

Alleen opletten dat meneer de pastoor het niet ziet en ons moeder het niet te weten komt, want dan zwaait er wat!

Ons moeder blijft natuurlijk thuis voor de kleintjes, die zijn nog met 6. Ze past dan ook nog op 2 kinderen van de burens; zo verdient ze 3 frank per week.

Onze Juul en ons Mariette lopen hier ook ergens rond, dat zijn draadjesmakers. Gelukkig maar, want 't is geen vetpot.

Ik verdien ook 3 frank per week, onze pa 6 frank en als ik geluk heb krijg ik nog wat drinkgeld van Charel.

Ja, een gezin van 11 personen is niet goedkoop, hé! Maar gelukkig hebben we werk voor zolang het nog duurt.

Rosse Louis zegt dat de patroon de fabriek wil sluiten en op den boerenbuiten wil beginnen. Die mannen en vrouwen daar zouden goedkoper werken. En wij dan? Onze pa denkt niet dat het zover komt. De 'rooien' zullen dat wel tegenhouden, zegt hij. Ik weet het niet hoor.

Brrrr, ik krijg het nu toch wel koud. Stom dat we naar buiten moeten om te eten, 't is verdorie hartje winter. Deze nacht vroor het dat het kraakte. Er stonden zelfs ijsbloemen op het raam, koud dat ik het had!

Onze Juul, Mariette en Marie lagen wel bij mij in bed
maar dan is het nog altijd koud.
En dan dat gesnurk van onze pa, en ons jongste bleef
maar hoesten en wenen.
Neen, leuk is iets anders.

Maar kom vlug terug naar binnen of we krijgen een
boete van Charel en dan hebben we nog minder
centen.

Pas op voor de wagen hé, dat ding gaat sneller dan je
denkt. Je zal de eerste niet zijn die daar een klap van
krijgt en niet iedereen kan het nog navertellen. Vorig
jaar is die kleine Jef van Nette onder de weefmachine
gestorven. Die moest katoenplukken oprapen maar hij
was te traag, te moe denk ik, en kwam klem te zitten.
De rest kan je wel raden.

Louis werkt op de boerderij

Goeiendag, ik ben Louis, 11 jaar en een frisse boerenzoon.

Ik weet van aanpakken. Dat moet ook wel want op onze boerderij is er vaak veel te doen. Luieren is er niet bij want onze pa is niet van de makkelijkste. Het zou de eerste keer niet zijn dat hij met de riek achter mij zit. Onze Sjarel kan daar ook van meespreken, die heeft er een litteken aan overgehouden.

Voilà, klaar met het ontbijt: roggebrood en een kom slappe koffie, hetzelfde straks nog eens en na de middag weer. Maar nu eerst de aardappelen gaan aanharken.

Pfff... niet dat ik zin heb, vééél te warm! Dan nog liever op de koeien wachten, dan kan ik nog eens in de hoekput springen. Het water zou me deugd doen.

Onze Pierre heeft het beter, hoewel die altijd maar loopt te klagen. Pierre werkt in de fabriek sinds hij getrouwd is. Zijn Marie werkt daar ook. Die 2 verdienen geld en ik hier op de boerderij krijg geen ene frank. Zelfs school zou ik tof vinden in de zomer en niet alleen in de winter. Maar pa zegt dat dat niet kan. Veel te veel werk op de boerderij.

Kijk, daar, ons ma. Ze vertrekt naar de winkel in het dorp om de eieren van onze kippen te verkopen. Met dat geld kan ze weer andere spullen aanschaffen.

Morgen gaat ons vader een varken slachten want zondag is het kermis. Mmmm, lekker vlees!
En dan hebben we ook savooienkool, rode kool, gebraad, worst en natuurlijk weeral pap.
Pap vind ik ook wel heel lekker: bloempap, appelpap, slijtpap, bierpap, pap van alle soorten! Laat maar komen.

Oei, 'k hoor onze pa. Ik ben vlug weg.
Tot de volgende keer!

Anna werkt thuis

Mijn naam is Anna, bijna 11 jaar en de 3de jongste in een gezin van 12.

Ik heb nog 6 broers en 5 zussen. Mijn vader is thuiswever. Hij gaat naar de stad bij zijn baas vragen wat hij kan weven. Zijn baas geeft hem dan draad mee, veel draad, want dat is nodig. Thuis is vader dan wel een halve dag bezig om die draden één voor één op te spannen op het weefgetouw. Ik moet dan op de kleintjes passen.

Onze moeder werkt samen met Juul en André, de tweeling van 13 jaar, op ons lapje grond. Daar staan aardappelen.

Mijn oudere broers en zussen trekken naar de stad. Sinds de weefmachines zijn gekomen, heeft vader bijna geen werk meer en elke frank is welkom. Pa zegt dat het niet lang meer gaat duren of hij zal ook naar de fabriek moeten.

Anders is er geen brood, aardappelen en pap op de plank! Dan moet ik ook in de fabriek werken. Dat wil ik niet! Dan moeten we verhuizen!

Onze Lodewijk van 18 jaar zegt dat dat verschrikkelijk is. Heel veel kleine huisjes naast elkaar met 1 waterpomp en 1 wc voor al die mensen.

De mensen daar zien er ook helemaal niet gezond uit.

Hier moet ik ook wel hard werken, hebben we niet veel plaats (2 kamers maar), maar hier zitten we toch op den buiten.

Strengen draad op klossen winden, katoenplukken oprapen, ma helpen met het huishouden: van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, dat is ook zwaar. Toch vind ik dit nog niet zo erg. Pa is mijn baas en niet zo een wildvreemde bullebak.

Onze Lodewijk heeft het vaak aan de stok met zijn baas.

Ik slaap samen met mijn 5 zussen in een groot bed. Drie kinderen hun hoofd naar boven, 2 omgekeerd, hoofd aan het voeteneind.

We slapen in de achterkamer. In de voorkamer, een klein beetje kleiner, staat het weefgetouw.

Vandaag is het zondag en heb ik een dagje vrij. Ik denk dat ik dicht bij het vuur blijf in de werkkamer. Zo vaak steekt pa dat niet aan.

Als je werkt, krijg je het vanzelf warm, zegt hij.

Nu ga ik de kleintjes zoeken, ik moest hen in de gaten houden maar ondertussen zijn ze al verdwenen.

Hopelijk haalden ze niet te veel kattenkwaad uit!

Daaaaag!!!

Martha, een kamermeisje

Ah nee, niet weeral! De jonge juffrouw blijft maar bellen. Dat is al zeker 7 keer op 2 uur tijd. Je zou denken dat ze wel wat beters te doen had ... ik anders wel!

Als tweede 'femme de chambre' of kamermeisje, moet ik zowat alles doen.

Vanmorgen was ik al op om 6 uur, vlug gewassen en op de fiets naar de vroegmis.

Vlug weer terug en de ontbijttafel dekken - een uitgebreid ontbijt wel te verstaan.

Dan afruimen en vlug naar boven, naar de slaapkamers om de bedden op te maken en wat af te stoffen.

Badkamers poetsen en dan weer naar beneden. Deze namiddag nog de eetkamer en de salon; het diner, het souper, de was vouwen en vanavond nog wat verstelwerk.

Ondertussen natuurlijk de belletjes.

"Marthe, (Ik heet eigenlijk Martha, maar dat klinkt niet zo chic) heb je mijn schoenen gepoetst?"

"Marthe, wil je mijn roze parasol eens halen?"

"Marthe, mijn... " en zo gaat het maar door. Neen, dan is mevrouw veel makkelijker en vriendelijker. Ik hoop dat Hortence volgend jaar op pensioonaat mag gaan, dat zou me veel werk besparen.

Studeren, ik kan er alleen maar van dromen. Gelukkig leerde ik wel schrijven en lezen bij de meester in het dorp. Maar ja, toen kon ma mij beter thuis gebruiken om op de kleintjes te passen en daarna, ik was net 12 jaar, werkte ik een half jaar in de fabriek als draadjesmaker.

Gelukkig had meneer een 'fille de quartier' nodig. Wat was ik blij dat mijn tante die hier kokkin is, aan mij dacht.

Dankzij haar kon ik hier aan de slag. Daarna werd ik kamermeisje, het vorige is naar de stad gaan dienen. Eigenlijk ben ik nog wat jong, maar mevrouw wou het toch eens proberen.

Het is stevig aanpakken hoor. Maar ik heb een keurig uniform, een eigen kamertje met ledikant, een prachtig huis om in te werken en ik krijg best wel goed te eten. We krijgen heel vaak wat overblijft van boven, het 'schoon verdiep'. Ik eet hier regelmatig vlees, met Nieuwjaar zelfs een stukje ree!

Mademoiselle, de gouvernante van Hortence, valt ook wel mee. Natuurlijk verblijft ze meestal boven bij Hortence en ze kan ook wel streng zijn, maar ze is best lief. Ze zegt wat er te doen is en als het niet meteen lukt, legt ze het nog eens uit. In het Frans wel te verstaan maar zonder draai rond mijn oren, dat was in de fabriek wel anders!

Elke zondag om 2 uur ga ik naar huis. Dat is altijd een leuke dag. Ma heeft dan zelfs wat vleessoep en als de kokkin nog wat overschotjes heeft mag ik die ook meenemen.

Wat appel, wit brood en som zelfs wat echte boter. Mmmmm. Mijn zuurverdiende centjes geef ik dan allemaal aan ma; ze kunnen dat thuis goed gebruiken.

Om 8 uur weer terug naar het grote huis, altijd even slikken. De kleintjes zijn nu groter en moeten ook mee naar de fabriek, afschuwelijk! Ik hoop dat meneer snel terug een 'fille de quartier' aanneemt, misschien dat ons Bertha dan hier mag komen werken, ze is nu 13.

Ai weer die bel, ik moet nu toch echt naar boven anders zwaait er wat!

Hortence, dochter van een rijke fabrikseigenaar

Bonjour, H  l  ne, kom vlug binnen.

Wat ben ik blij dat je gekomen bent.

Straks vertrekken we samen met 'maman' op ronde langs de huisjes om eten uit te delen. Ik vind het verschrikkelijk dat we dat elke keer moeten doen!

Maar als jij erbij bent is het wat leuker.

Zo armoedig en onderkomen. Je zou denken dat ze toch wel wat harder kunnen werken. En dan die kinderen, het krioelt ervan. Ze spelen in het vuil en zijn z   vies. Het ruikt daar ook niet fris.

Nochtans waren de huisjes die papa heeft laten bouwen toch netjes. Niet zo groot maar toch degelijk, met zelfs een toilet op de binnenkoer.

Waarom gaan ze niet wat meer naar school?

Maar ja - misschien is het wel beter zo, anders zou de fabriek ook niet draaien. Papa zegt dat hij veel mensen nodig heeft. Maar de arbeiders willen steeds meer geld!

Papa denkt eraan om van die nieuwe machines te kopen. 'Continus' of iets dergelijks. Dan heeft hij minder arbeiders nodig.

Ik hoorde hem zeggen dat hij dan vooral vrouwen en kinderen kan laten werken. Die zijn een stukgoedkoper.

Hij kan zelfs op den buiten (op het platteland, buiten de stad) beginnen met een nieuwe fabriek. Dat hij die dan maar aan de andere kant van het dorp neerzet. Ik wil niet dat het vlak bij ons buitenhuis is, met al dat volk. Ik moet er niet aan denken.

En dan dat taaltje - zo ordinair, zo plat! Ik kan er geen touw aan vastknopen. Frans klinkt toch zo veel mooier en voornamer!

Ach, waar zijn mijn manieren. Ik zal Marthe even bellen dan kan ze ons thee serveren. Je lust toch nog wel een kopje thee hé, vóór we vertrekken?

Emiel, onze chauffeur, is er toch nog niet, dus we hebben nog wel even tijd.

We kunnen ook nog een eindje wandelen in de tuin, de rozen zijn prachtig! En dan het prieeltje, beeldig gewoon!

Gerard, onze tuinman, heeft dat echt goed gedaan.

Hij wordt er ook genoeg voor betaald.

Moet je eens kijken naar mijn borduurwerk.

Best moeilijk hoor. Mademoiselle vindt dat ik het erg goed gedaan heb. Heel netjes. Zie je hier mijn naam?

Ik ga er ook nog een boom op borduren en dan al de letters van het alfabet.

Heb je al gevraagd of je mee mag naar de opera volgende week?

We rijden dan naar Gent. Maman zal het wel regelen.
Dan laat ik mijn haren opsteken; ik ben toch al bijna 14
en dat staat wel chic, vind je ook niet?
Jouw pijpenkrullen vind ik ook wel deftig, dat geeft je
extra allure.
Bedankt nog voor je brieven. Jammer dat we elkaar
niet zo veel zien. Naar school gaan in Zwitserland lijkt
me fantastisch. Ik wil dat ook maar papa zegt dat
Mademoiselle me thuis ook veel kan leren.
O, Emiel is er al. Jammer, nu kunnen we niet meer
wandelen. Vlug mijn parasol en kleine cape, zie ik
er goed uit? Dan gaan we maar.
Des te sneller zijn we terug.

Werkgeversverklaring

.....heeft bij ons

‘Kinderen aan het werk’ gevolgd en voldaan te
SINT-NIKLAAS,

den .....20.....

Gezien door het SteM, Zwijgershoek
Sint-Niklaas.

Wat is Unicef?

Een beetje geschiedenis...

Na de Tweede Wereldoorlog wilden veel landen voorkomen dat deze gruwelijke gebeurtenissen nog zouden gebeuren. Ze wilden deze verschrikkelijke tijd niet nog eens meemaken. Mensen moeten hun problemen proberen uit te praten, niet uit te vechten!

Daarom richtten zij een organisatie op:
de VERENIGDE NATIES of VN.

De VN stelde de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens op. Een tekst met de rechten van alle mensen van de hele wereld.

Het United Nations International Children's Emergency Fund, **UNICEF**, is op 11 december 1946 tijdelijk opgericht door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York om na de Tweede Wereldoorlog voedselpakketten en gezondheidszorg te bieden aan kinderen in de getroffen landen. Vanaf 1953 is UNICEF een blijvend onderdeel van de Verenigde Naties geworden omdat men inzag dat er altijd wel ergens op de wereld kinderen in nood waren.

Hoe zijn de Kinderrechten ontstaan?

UNICEF komt op voor de rechten van alle kinderen en heeft een opdracht: ervoor zorgen dat elk land de rechten van kinderen respecteert en naleeft. Omdat kinderen andere verwachtingen, behoeften en zorgen hebben dan volwassenen, werd er lang over nagedacht hoe men voor kinderen bijzondere rechten kon opstellen.

Op 20 november 1989 hebben heel veel landen deze rechten op papier gezet. In België werden de Kinderrechten van kracht in 1992.

Dit document noemt men het 'Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' (IVRK) of makkelijker gezegd : **'KINDERRECHTENVERDRAG'**.

De Kinderrechten zijn opgesteld voor alle kinderen onder de 18 jaar. Dus zolang je minderjarig bent.

Kinderrechten zijn ook hetzelfde over de hele wereld. Hoe ze toegepast worden, hangt wel af van ieder land op zich. Dit komt omdat elk land een eigen cultuur heeft, een eigen godsdienst, een eigen manier om met elkaar te leven...

(Bijvoorbeeld: sommige armere landen hebben het nog moeilijk om alle kinderen naar school te kunnen laten gaan.

Ze hebben te weinig gebouwen of materiaal. In België vinden wij onderwijs vanzelfsprekend).

In Genève in Zwitserland zit een comité, dit is een groep van mensen die bekijken of alle landen die het kinderrechtenverdrag ondertekenden, dit ook echt naleven. Elk land moet om de 5 jaar een rapport schrijven over wat ze gedaan hebben voor de kinderrechten. Het comité leest deze rapporten heel nauwkeurig.

In België zijn er organisaties die hier ook een oogje in het zeil houden :

- Unicef
- 't zitemzo (voorheen de Kinderrechtswinkel)
- AWEL (voorheen de kindertelefoon)
- What-do-you-think
- Kinderrechtencommissariaat

Kinderrechten

Een recht: iets wat je mag én wat je toekomt.

Alle kinderen zijn gelijk: geen enkel kind mag gediscrimineerd worden op basis van taal, godsdienst, huidskleur, handicap, geslacht, financiële toestand (arm of rijk).

Grote mensen moeten beslissingen nemen in het voordeel van het kind; ze moeten rekening houden met **wat voor het kind belangrijk is.**

Kinderen moeten in goede omstandigheden kunnen opgroeien. Grote mensen, volwassenen, moeten hiervoor zorgen.

Zo kunnen **kinderen zich zo goed mogelijk ontwikkelen.**

3 P's van het kinderrechtenverdrag = 3 verschillende soorten rechten

Participatierecht: deelnemen, je mag meedoen. Je mag zeggen wat je denkt, je mag schrijven wat je denkt. Misschien heb je wel een dagboek.

Provisierecht: het kan ook zijn dat je iets kan krijgen, bijvoorbeeld voeding of onderwijs.

Protectierechten: beschermende rechten, bijvoorbeeld: tegen geweld.

Een aantal kinderrechten:

- Alle kinderen zijn gelijk: het maakt niet uit welke godsdienst, huidskleur, taal, geslacht of handicap je hebt, of hoe rijk of arm je bent
- Recht op een eigen mening: kinderen moeten hun stem kunnen laten horen
- Recht op een eigen naam: bij je geboorte heb je recht op een eigen naam en nationaliteit
- Recht op vrije tijd
- Recht op onderwijs
- Recht op privacy
- Recht op informatie
- Recht op adoptie
- Recht op een goede opvoeding
- Recht op bescherming tegen oorlog
- Recht op bescherming tegen mishandeling

- Recht op bescherming tegen kinderhandel
- Recht op bescherming tegen seksueel misbruik
- Recht op bescherming tegen uitbuiting
- Recht op bescherming tegen kinderarbeid
- Recht op bescherming tegen ontvoering en vasthouding
- .....

Kan ik nu altijd doen wat ik zelf wil?

Natuurlijk niet!

Je hebt gelukkig een heleboel rechten, maar er bestaat geen recht dat zegt dat je zomaar alles mag doen wat je wil.

Iedereen heeft rechten, dus moet jij ook rekening houden met de anderen (en hun rechten).

Dat is jouw plicht. Je hebt samen met je rechten ook plichten.

Bijvoorbeeld: als je ouders hard werken om jou leuke spullen te kopen, is het jouw plicht om daar goed voor te zorgen.

Je hebt ook recht op een eigen mening, maar dat geeft jou niet het recht om onbeleefd te zijn.

Zoals bij een spel zijn er bepaalde regels: sommige dingen MAG je doen, andere dingen MOET of MAG JE NIET doen.

Verklaring van moeilijke woorden:

Karnemelkse pap (botermelkpap): pap gemaakt van karnemelk en bloem. Het smaakt een beetje zurig. Doe je er wat appeltjes en/of een beetje siroop bij en dan smaakt het heel lekker.

Bobijn: spoel of klos die je kan omwinden met garen, draad. Het komt van het Franse woord “bobine”.

Draadjesmakers: kinderen, vooral meisjes met lenige vingers, knoopen kapotte draadjes (snel) weer aan elkaar.

De patroon: de baas.

De ‘rooien’: in de 19de eeuw was het slecht gesteld met de arbeidswetgeving. Er ontstonden verschillende vakbonden: de christelijke, de liberale en de socialistische (deze werden ‘de rooien’ genoemd). Vakbonden streefden naar hogere lonen, kortere werktijden, de afschaffing van kinderarbeid ... kortom zaken waar de arbeiders beter van werden.

Boerenbuiten: het platteland.

Ijsbloemen: wanneer het buiten kouder is dan 0°C dan zal het vocht uit de warmere kamerlucht op het raam bevriezen. Er wordt 'rijp' gevormd, bevroren water, ijskristallen. Vaak worden ze 'ijsbloemen' genoemd en kunnen ze een heel raam bedekken.

De wagen: het uittrekbare, verrijdbare deel van de weefmachine

De riek: dit is een spitsvork – het is een werktuig dat bestaat uit een grote vork met ijzeren tanden.

Koeien wachten: op de koeien passen, koeien hoeden.

De hoekput: de waterput die wordt gevormd doordat verschillende grachten en/of beken bij elkaar komen. Vroeger werd daar vaak in gezwommen of op geschaatst.

Weefgetouw: voordat de metalen weefmachines waren uitgevonden, weefden de mensen op houten weefgetouwen. Het lijkt op een tafel waar de binnenkant van het tafelblad is uitgesneden.

De vroegmis: de vroegmis is in de Rooms-Katholieke kerk een Heilige Mis die ook op werkdagen, vroeg in de

ochtend, wordt opgedragen om de gelovigen, met name de boeren, in de gelegenheid te stellen deze plichtigheid bij te wonen alvorens aan het werk te gaan.

Soms begon deze al om 6 uur in de ochtend. Ook de schoolkinderen werden vroeger gestimuleerd om vóór schooltijd een dergelijke mis bij te wonen.

De vroegmis is een zogenaamde stille mis of gelezen mis, die niet langer dan een half uur duurt. Op zondag is er ook de Hoogmis, dit op een later tijdstip. Dit is een gezongen mis die een uur duurt.

Diner: luxueuze maaltijd die 's avonds werd gegeten, soms kreeg deze ook de benaming voor middagmaal.

Souper: avondmaaltijd

Fille de quartier: een hulp voor de kamermeid, deed vooral het grovere poetswerk.

De gouvernante: een vrouwelijke onderwijzeres die privées geeft aan kinderen van doorgaans welgestelde ouders. Niet te verwarren met een kinderjuffrouw, die is meestal verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen. Er zijn echter ook gouvernantes die beide taken op zich nemen.

Continus: machines werden nog moderner en konden daardoor nog sneller en meer produceren.

Prieeltje: een halfopen tuinhuisje of terras. In de 19de eeuw waren ze vaak te vinden in de tuinen van grote landhuizen. Oorspronkelijk werden ze gemaakt van hout of metaal en omgeven met bloemen en planten.

Pijpenkrullen: lange spiraalvormige haarkrullen. Sommige mensen hebben dit van nature in hun haar (dus van zichzelf). Anderen leggen ze zelf in hun haar.

Meer info?

www.kinderrechten.be

www.tzitemzo.be

(voorheen de **Kinderrechtswinkel**), 09 233 65 65

Behoeftte aan een goed gesprek?

Contacteer dan **AWEL** (nieuwe naam van de **Kinder- en Jongerentelefoon**)

Bel op het nummer 102 (anoniem)

E-mail: e-mailformulier staat op de website

Surf naar: www.awel.be

Bronnen:

- Boek: 'Madame est servie' van Diane De Keyser.
- Totaalproject rond 200 jaar kinderarbeid 'Kinderen aan het werk', SteM
- www.kinderrechten.be
- www.unicef.nl/bescherming/kinderarbeid
- Diverse sites op het internet

